

"Лебедине озеро"

Леонід Чернов

Я ніколи в житті не писав рецензій.

Рецензенти завжди здавалися мені звичайнісінькими ледарями, що їхні твори зайвим тягарем лягають на бюджети наших редакцій.

Я часто бачу цих заклопотаних людей у величезних чорних окулярах. Я з тайною пошаною спостерігаю, як з редакційною контрамаркою в кишені вони з олімпійським виглядом возсідають у другому ряду, пильно вдивляються в сцену, сумно зітхають, з прикрістю похитують головами і списують дрібними рядками три чверти свого блокнота.

І коли другого дня я читаю в газеті: "Непоганий тип принца дав Кучерявий... ", "Гаценко була цілком на своїм місці... ", - мені хочеться по-товариському запитати цих людей у чорних окулярах:

- Друзі мої! Чому ви не візьметесь до якоїсь корисної роботи? Може, з вас вийшли б непогані трамвайні контролери, скромні діловоди, масники вагонів, чесні касири, гарні банщики? Було б добре і вам, і читачам, і артистам.

Ех, "мальчікі"! Не вмієте ви писати рецензій. Не вмієте...

Якраз у той захоплюючий момент, коли принц остаточно закохується в королеву лебедів, від могутнього позіху мого друга Невгомонного заворушилися рештки волосся на лисинах найближчих балетоманів.

- Тобі скучно, Невгомонний? - ласкаво запитав я.

- Навпаки. Я захоплений, - відповів він, витираючи сльози після позіху. - Тільки я, одверто кажучи, не розумію, що діється на сцені.

- Так я тобі розповідатиму. Отой-о принц - бачиш? - він закохався в красуню Одетту. Він невимовно страждає.

- Чекай. Чому неодмінно принц? Чому на одинадцятому році революції мені показують принців? Ми на шляху до соціалізму, у нас ЦРК, сільбуди, Комуністична академія[\[10\]](#), житлокоопи, а мене примушують дивитись, як страждав від кохання якийсь ідіотський дегенеративний принц.

- Ах, Невгомонний! Ти не розумієш. Це ж академічний балет.

- Ага... Ну, далі.

- Лихий чарівник перевертає Одетту на лебединю.

- Не віряться. Найвідсталіший учень I групи скаже, що людина є людина і на лебедя її перевернути абсолютно немож... Що? Академічний балет? Ну, раз академічний, нічого не вдієш.

- Так от - він страждає. Він говорить їй, що кохає її.

- Одно запитання. Як ти гадаєш, що сказала б моя улюблена, коли б я прийшов до неї, скинув піджак і мовчки почав би підкидати власні ноги вище власної голови? Вона

викликала б швидко допомогу і...

- Умовність, Невгомонний. От він каже їй, що без неї йому важко жити на світі.

- Хм... От я, наприклад, не можу дня прожити без свого друга Карапетяна. Але коли б, бажаючи йому сказати про це, я зайшов би до нього в редакцію, вхопив би його й до нестями почав крутити на власній спині, він скромно, але рішуче одмовився б від моєї дружби. Правда? Ах, академічний? Тоді мовчу.

- Дивись, принц помирає.

- Дивно тільки, що, помираючи, він виробляє ногами такі одчайдушні "кренделі" й стрибає, як молодий цапок.

- Мовчи, Невгомонний. Перед смертю він благає в неї авансом єдиний поцілунок.

- Він прохає авансу? Завтра піду до нашого редактора, мовчки скину калози й почну так, як отой принц, дзигою крутитись по кімнаті, одкидаючи від себе руки з такою енергією, наче вони взагалі заважають мені жити. Цікаво, скільки потиличників авансу одержу я від редактора? Ходім звідси, любий. Не можу я. Гірко мені. Он дві балерини в польських костюмах танцюють перед принцом. Товщина їхніх ніг зробила б честь ніжкам найкращого більярду. Тепер перед принцом друга пара. Третя. Четверта. П'ята. Нещасний принц! Бідний артист! Йому в цей час нічого робити, і він посміхається безглуздою дерев'яною посмішкою і думає про те, що прачка знову сьогодні не принесла носових хусток, а надворі мороз... Боже мій, скільки дівчат на сцені! Скільки ніжок, ручок, грудей, спин! Це що? Лебеді? Не віриться. Половина тих лебедів на той рік вийде заміж, буде прекрасно "штопать носки" для чоловіків і гойдати крикливих ляльок... Скучно мені тут. Не маю я співчуття до отих принцових любовних страждань.

- Але публіка...

- Подивись на публіку. Он у ложі сидить Остап Вишня. Він старанно удає, що страшенно захоплений дією, а насправді розповідає новий анекдот відповідальному редакторові. Той корчиться від здушеного реготу. Он сидить поет Яновський поруч із художником Падалкою. Яновський обстоює широкі стегна, Падалка - вузькі. Серйозною принциповою суперечкою зацікавлені всі найближчі сусіди. Вони розділяються на два табори: один табір підтримує поета, другий - художника. Гарна кароока дівчина старанно лічить амурів над сценою; її попутник в цей час намагається прочитати навпаки "Лебедине озеро". Слухай: "Орезо енидебел", - тихо шепоче він.

А там у куточку сидить і тихо ревнує лисий чоловік: його дружина кокетує з молодим сусідом. А після кожного танку всі одриваються від приємних розваг, роблять захоплені обличчя й несамовито ляскають у долоні, квапливо пригадуючи балетні терміни: "Ах, який блискучий пірует! Які чисті па! Яка чудова пачка!"

Бо кожному соромно, скажуть: "Кретин, не розуміє балету". От вони й ляскають. Ходім звідси, друже. Там -- позика індустріалізації^[11], Дніпрельстан, кооперація плюс електрифікація, а тут мене хочуть зворушити любовними стражданнями кретиноподібного принца. Не можу я. Ходім... Ей, товаришу-вішальщику! Візьміть номерок. Чи, може, він не розуміє слів? Може, цю фразу йому треба протанцювати?

(*"Червоний перець"*, № 5, 1928).

[10] ЦРК - Центральний робітничий кооператив. Сільбуд - сільський будинок, сільський клуб. Комуністична академія - вищий навчальний заклад і водночас науково-дослідний заклад в СРСР; діяла у 1918-1936 роках, потім приєднана до Академії наук.

[11] Позика індустріалізації - одна з державних внутрішніх позик, які були важливим інструментом фінансово-економічної політики держави, додаткове фінансове джерело проведення масштабних перетворень радянської економіки у 1920-х роках.